Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINĖS KALBOS KONSTITUCINIS ĮSTATYMAS

2022 m. d. Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į tai, kad lietuvių kalba yra lietuvių pilietinės tautos kultūrinio ir socialinio savitumo, tapatumo ir išlikimo, orumo raiškos ir visuomenės vienijimo pagrindas, valstybės suverenumo, vientisumo ir nedalomumo, valstybės ir savivaldos institucijų bei įstaigų veikimo, piliečių lygiateisiškumo garantija ir ypatinga konstitucinė vertybė,

siekdamas, kad kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis mokėtų ir gerbtų lietuvių kalbą, o valstybė užtikrintų lietuvių kalbos apsaugą ir raidą,

keldamas tikslą puoselėti lietuvių kalbos, kultūros ir informacinės erdvės statusą bei prestižą, vertindamas ir kitų kalbų mokėjimą,

įtvirtindamas tradicijomis ir mokslu grindžiamą bendrinės lietuvių kalbos puoselėjimą kaip prioritetinę lietuvių kalbos tvarkybos kryptį,

vadovaudamasis Lietuvos valstybės ir visuomenės interesu užtikrinti lietuvių kalbos konstitucinį statusą ir lietuvių kalbos funkcionavimą visose viešojo gyvenimo srityse, jos išteklių visuotinį prieinamumą, gausinimą ir modernią plėtrą, galimybę jos mokytis, jos įvaizdžio stiprinimą, visuomenės kalbos kultūros puoselėjimą, lietuvių kalbos apsaugą ir raidą, p r i i m a šį įstatymą.

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymas

1. Šis įstatymas reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsnyje įtvirtintos valstybinės kalbos vartojimą viešajame Lietuvos Respublikos gyvenime, valstybinės kalbos tvarkybą, priežiūrą ir apsaugą.

2. Įstatymas nereglamentuoja Lietuvos gyventojų neoficialaus bendravimo ir religinių bendrijų bei bendruomenių kalbos, taip pat asmenų teisės puoselėti gimtąją kalbą, kuri nėra valstybinė kalba.

3. Įstatymas taikomas visoms Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijoms, Lietuvoje esančioms įstaigoms, įmonėms ir organizacijoms.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Bendrinė lietuvių kalba** – taisyklinga ir funkcionali, lietuvių kalbos žodyno, gramatikos, rašybos ir skyrybos normomis pagrįsta rašytinė arba sakytinė lietuvių kalba, skirta vartoti viešajame gyvenime.

2. **Bendrinės lietuvių kalbos norma** – kalbos dėsniais pagrįstas ir kodifikuotas kalbos faktas.

3. **Kalbos tvarkyba** – kalbos statusą ir bendrinės kalbos vartojimo taisyklingumą užtikrinančių teisinių, finansinių ir organizacinių priemonių visuma, kalbos norminimas ir normų sklaida, kalbos išteklių gausinimas.

4. **Specialiosios radijo ir televizijos programos** – radijo ir televizijos programos, skirtos specialiajai auditorijai (tautinėms mažumoms, neįgaliesiems, kalbų besimokantiems asmenims ir kita).

5. **Viešasis užrašas** – rašytinė informacija, esanti viešojoje erdvėje ir (arba) skirta visuomenei informuoti.

3 straipsnis. Valstybinės kalbos statusas

1. Lietuvos Respublikos valstybinė kalba yra lietuvių kalba.

2. Visos kitos Lietuvos Respublikoje vartojamos kalbos yra užsienio kalbos.

3. Viešajame Lietuvos Respublikos gyvenime vartojama valstybinė kalba. Kiekvienas asmuo Lietuvos Respublikoje turi teisę vartoti lietuvių kalbą ir gauti ja informaciją visose viešojo gyvenimo srityse.

4. Valstybė puoselėja, plėtoja ir saugo lietuvių gestų kalbą bei skatina lietuvių gestų kalbos vartojimą. Kurtieji ir kiti asmenys, kuriems reikalinga lietuvių gestų kalba, įstatymų nustatyta tvarka turi teisę mokytis, vartoti lietuvių gestų kalbą ir gauti ja informaciją.

II SKYRIUS
LIETUVIŲ KALBOS VARTOJIMAS

4 straipsnis. Teisės aktai ir jų taikymas

1. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai priimami ir skelbiami lietuvių kalba.

2. Teismo procesas Lietuvos Respublikoje vyksta lietuvių kalba. Asmenims, kurie nemoka ar nesupranta lietuvių kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, garantuojama teisė ikiteisminio tyrimo ir teismo procese dalyvauti per vertėją.

5 straipsnis. Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir organizacijų veikla

1. Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir organizacijų veikla organizuojama ir vykdoma valstybine kalba.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos tarpusavyje susirašinėja lietuvių kalba, o su tarptautinėmis organizacijomis ir užsienio subjektais - šalims priimtina užsienio kalba.

3. Valstybiniuose ar savivaldybių oficialiuose tarptautiniuose renginiuose, vykstančiuose Lietuvos Respublikoje, tarptautinių organizacijų sprendimų priėmimo procedūrose Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms, įmonėms ir organizacijoms atstovaujama lietuvių kalba arba atitinkama užsienio kalba, užtikrinant vertimą į lietuvių kalbą, jeigu tarptautinės teisės aktuose nenustatyta kitaip.

6 straipsnis. Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir organizacijų santykiai su juridiniais ir fiziniais asmenimis

1. Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir organizacijų administracinių procedūrų kalba – lietuvių kalba. Kai asmuo, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, nemoka ar nesupranta lietuvių kalbos arba dėl sensorinio ar kalbos sutrikimo negali suprantamai reikšti savo minčių, administracinėje procedūroje Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka turi dalyvauti vertėjas.

2. Viešąją informaciją valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos teikia lietuvių kalba bei, atsižvelgiant į poreikius ir galimybes, atitinkama užsienio kalba (kalbomis).

3. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos viešuosius renginius organizuoja lietuvių kalba arba, esant poreikiui, užsienio kalba, užtikrinant vertimą į lietuvių kalbą.

4. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos su Lietuvos Respublikos juridiniais ir fiziniais asmenimis ir Lietuvos Respublikoje veikiančių Europos Sąjungos valstybėse narėse ar kitose Europos ekonominės erdvės valstybėse įregistruotų juridinių asmenų ar kitų organizacijų padaliniais susirašinėja lietuvių kalba arba abipusiu sutarimu atitinkama užsienio kalba.

5. Lietuvos Respublikoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos raštvedybą, apskaitos, atskaitomybės ir kitus dokumentus tvarko valstybine kalba. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir subjektai apskaitos, atskaitomybės dokumentus ir kitus dokumentus iš Lietuvos Respublikos juridinių ir fizinių asmenų, Lietuvos Respublikoje veikiančių Europos Sąjungos valstybėse narėse ar kitose Europos ekonominės erdvės valstybėse įregistruotų juridinių asmenų ar kitų organizacijų padalinių priima lietuvių kalba, išskyrus atvejus, kai šie dokumentai gaunami per Europos Sąjungos valstybėse narėse ar Europos ekonominės erdvės valstybėse tvarkomų registrų arba informacinių sistemų sąveiką.

7 straipsnis. Švietimas

1. Kiekvienam Lietuvos Respublikos piliečiui ir užsieniečiui, turinčiam teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, sudaromos galimybės mokytis lietuvių kalba ir lietuvių kalbos.

2. Valstybinėse ir savivaldybių švietimo įstaigų mokinių mokymosi pasiekimai, išskyrus užsienio kalbų mokymosi pasiekimai, vertinami lietuvių kalba.

3. Visos bendrojo ugdymo mokyklos užtikrina lietuvių kalbos mokymą pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintas bendrojo ugdymo programas.

4. Valstybė skatina lituanistinio švietimo veiklas užsienyje, lietuvių kalbos ir kultūros mokymą lietuvių kilmės užsieniečiams ir užsieniečiams.

8 straipsnis. Mokslas

1. Valstybė pripažįsta lituanistikos mokslo tyrimų svarbą ir prioritetą.

2. Valstybė remia lietuvių mokslo kalbos puoselėjimą ir lietuvių mokslo kalbos tyrimo programas, kalbos technologijų plėtrą.

9 straipsnis. Vartotojų informavimas ir aptarnavimas

1. Juridiniai ir fiziniai asmenys, Lietuvos Respublikoje parduodantys prekes ir (arba) teikiantys paslaugas, užtikrina vartotojų aptarnavimą lietuvių kalba. Išimtys taikomos, kai darbuotojams reikalavimas mokėti lietuvių kalbą būtų nepagrįstas teisės dirbti ribojimas.

2. Teisės aktų nustatyta rašytinė informacija apie Lietuvos Respublikoje vykdomus civilinius sandorius ir (arba) teikiamas prekes ir paslaugas teikiama lietuvių kalba.

3. Valstybinių ir savivaldybių organizuojamų kultūros, meno, sporto ir kitų renginių organizatoriai užtikrina informacijos apie renginius pateikimą lietuvių kalba ir užsienio kalba vedamų renginių vertimą į lietuvių kalbą.

4. Lietuvos Respublikos fizinių ir juridinių asmenų sandoriai sudaromi valstybine kalba. Prie jų gali būti pridedami vertimai į vieną ar kelias užsienio kalbas. Sandoriai su užsienio valstybių fiziniais ir juridiniais asmenimis sudaromi lietuvių ir kita abiem pusėms priimtina kalba.

5. Valstybinė kalba privaloma visuose vartotojams skirtuose viešuosiuose išoriniuose ir vidiniuose prekybos ir paslaugų teikimo vietų užrašuose, įskaitant prekybos ir paslaugų teikimo vietų pavadinimus. Gamintojas, pardavėjas, paslaugos teikėjas vartotojams privalo valstybine

kalba suteikti Civiliniame kodekse ir kituose teisės aktuose nustatytą informaciją ir teisės aktų nustatyta tvarka ženklinti prekes. Kituose įstatymuose gali būti nustatyta gamintojo, pardavėjo, paslaugos teikėjo pareiga Civiliniame kodekse ir kituose teisės aktuose nustatytą informaciją vartotojams pateikti valstybine ir kita kalba.

10 straipsnis. Viešosios informacijos pateikimas garsinėmis ar audiovizualinėmis priemonėmis

1. Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančios visuomenės informavimo priemonės garsinę ar audiovizualinę informaciją transliuoja lietuvių kalba arba išverstą į lietuvių kalbą (įgarsintą arba subtitruotą). Ši nuostata netaikoma proginėms, muzikinėms, retransliuojamoms užsienio valstybių radijo ir (ar) televizijos programoms ar atskiroms programoms, taip pat specialiosioms radijo ir televizijos programoms.

2. Viešai rodomi užsienio šalių kino filmai verčiami į lietuvių kalbą ir (arba) rodomi su lietuviškais subtitrais.

11 straipsnis. Darbo santykiai

1. Lietuvos Respublikoje darbo sutartys, kolektyvinės sutartys, kiti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyti darbo santykių, darbo santykiams prilygintų santykių, neatlygintinos veiklos dokumentai sudaromi lietuvių kalba. Šalių sutarimu šie dokumentai gali būti sudaromi lietuvių ir šalims priimtina užsienio kalba.

2. Darbdaviai užtikrina, kad darbuotojams būtų prieinama informacija darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais, darbui atlikti reikalinga informacija ir konsultacijos lietuvių kalba, taip pat darbuotojo prašymu ši informacija būtų pateikiama asmeniui suprantama užsienio kalba.

12 straipsnis. Reikalavimas mokėti lietuvių kalbą

Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų, kitų viešųjų juridinių asmenų darbuotojai, taip pat kiti viešąsias paslaugas teikiantys asmenys privalo mokėti lietuvių kalbą.

13 straipsnis. Vietovardžiai

1. Oficialusis Lietuvos Respublikos vietovardis – teisės aktų nustatytas Lietuvos Respublikos geografinio objekto pavadinimas lietuvių kalba.

2. Teisės aktuose, valstybės ir savivaldybių institucijų ir subjektų dokumentuose, valstybės informacinėse sistemose ir valstybės registruose, taip pat kitais teisės aktų nustatytais atvejais vartojami oficialieji Lietuvos Respublikos vietovardžiai.

3. Topografiniai ženklai rašomi valstybine kalba.

14 straipsnis. Viešieji užrašai

1. Viešieji užrašai sudaromi taisyklinga lietuvių kalba.

2. Turizmo informacijos ar tautinių mažumų reikmėms, tai pat tarptautiniuose renginiuose prie viešojo užrašo lietuvių kalba gali būti to užrašo vertimas į užsienio kalbą (kalbas). Užrašas lietuvių kalba turi būti ne mažesnis už užrašą užsienio kalba.

15 straipsnis. Juridinių asmenų pavadinimai

Lietuvos Respublikoje įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimai sudaromi lietuvių kalba arba ne lietuvių kalba lotyniškais rašmenimis arba skaitmenimis. Lietuviški Lietuvos Respublikoje registruojamų įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimai sudaromi laikantis lietuvių kalbos normų ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimų.

III SKYRIUS
LIETUVIŲ KALBOS TVARKYBA

16 straipsnis. Lietuvių kalbos tvarkybos organizavimas

1. Lietuvių kalbos tvarkyba pagal savo kompetenciją rūpinasi valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys, valstybės įgaliotos kalbos institucijos, prie šios veiklos prisideda mokslo įstaigos ir visuomenė.

2. Valstybė teisinėmis, finansinėmis ir organizacinėmis priemonėmis sudaro sąlygas lietuvių kalbai deramai funkcionuoti ir ją vartoti viešojo gyvenimo srityse, remia lietuvių kalbos sklaidą pasaulyje ir lietuviškai kalbančios pasaulio bendruomenės pastangas išsaugoti lietuvių kalbą.

3. Valstybė užtikrina informacijos apie bendrinės lietuvių kalbos normas ir kalbos rekomendacijų, kitų kalbos išteklių prieinamumą visuomenei.

4. Valstybė skatina ir remia visų rūšių kalbos technologijų, programinės įrangos, skaitmeninių produktų kūrimą lietuvių kalba ir (arba) jų vertimą į lietuvių kalbą, taip pat skaitmeninių išteklių ir informacijos lietuvių kalba gausinimą skaitmeninėje terpėje.

5. Valstybė rūpinasi lietuvių kalbos mokslo tyrimų rezultatų skelbimu ir taikymu kalbos praktikos reikmėms, rašytinių lietuvių kalbos paminklų apsauga ir prieinamumu visuomenei.

6. Lietuviška terminija kaupiama Lietuvos Respublikos terminų banke.

7. Valstybė remia lietuviškąją kultūrinę aplinką turtinančią veiklą: lietuvių literatūros, istorijos, kultūrologijos darbų, užsienio autorių kūrinių vertimų į lietuvių kalbą leidybą ir skaitmeninių bibliotekų steigimą, lietuvių kalbos tarmių puoselėjimą.

17 straipsnis. Lietuvių kalbos taisyklingumas ir funkcionalumas

1. Teisės aktų, dokumentų ir viešosios informacijos kalba turi atitikti bendrines lietuvių kalbos normas.

2. Šis reikalavimas netaikomas literatūros ir meno kūrinių kalbai, kai bendrinės lietuvių kalbos normų nesilaikoma dėl meninės raiškos.

18 straipsnis. Lietuvių kalbos politikos ir priežiūros institucija

Lietuvių kalbos priežiūrą ir apsaugą atlieka, taip pat lietuvių kalbos politiką kuria ir rūpinasi jos įgyvendinimu įgaliota valstybės institucija.

IV SKYRIUS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2023 m. liepos 1 d.

2. Iki šio įstatymo įsigaliojimo Vyriausybė teikia Seimui svarstyti reikalingų įstatymų pakeitimų projektus bei priima kitus šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus iki šio įstatymo įsigaliojimo datos.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia

Seimo nariai